

**Remissvar angående betänkande av ställföreträdarutredningen,
Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36)****Sammanfattning**

Överförmyndarnämnden tillstyrker flertalet av utredningens förslag och är av bedömningen att de är ett steg i rätt riktning. Nämnden ser dock ett behov av en fullständig översyn gällande överförmyndarverksamheten.

Nämnden anser att utredningens förslag angående professionella ställföreträdare är otillräckligt. Behovet av ställföreträdare är omfattande, nyttan för enskilda och ställföreträdare är således stor att det finns professionella ställföreträdare. Nämnden anser vidare att möjligheten att befria ställföreträdare från redovisning ska kvarstå och i särskilda skäl även omfatta förteckning.

Utredningen föreslår att årsräkningen fortsatt ska ske en gång per år. Nämnden hade gärna sett en öppning för brutna räkenskapsår. Förslaget som utredningen lämnar avseende instruktioner till en ny ställföreträdare att vidta vissa åtgärder ställer sig nämnden frågande till utifrån tillsynsuppdraget.

Överförmyndarnämnden anser att förslaget gällande en ökad beslutanderätt för överförmyndaren är bra, dock bör finansieringen ske via riktade bidrag direkt till överförmyndaren och inte generella bidrag till kommunen. Nämnden ser att det finns utmaningar för länsstyrelsen i sitt tillsynsuppdrag och att erbjuda stöd och vägledning i överförmyndarfrågor. Därför avstyrker nämnden utredningens förslag att länsstyrelsen även fortsättningsvis ska inneha den rollen.

Överförmyndarnämnden Mitts ställningstaganden

Utredningen är omfattande och lämnar flera förslag inom viktiga områden. Överförmyndarnämnden hade dock önskat att utredningen hade omfattat systemet i sin helhet. Nuvarande system har utmaningar, bristen på ideella ställföreträdare, komplexa ärenden och med teoretiskt 290 olika myndigheter för tillsyn över ställföreträdare, är organisationsfrågan en viktig fråga att ta ställning till för att nå en rättssäker och effektiv verksamhet. Nämnden ser ett behov av en förutsättningslös översyn över hela överförmyndarverksamheten.

Utredningens förslag och konsekvenser

Utredningens förslag syftar till att skapa bättre stöd till och stärkt ställning för huvudmännen, bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare, bättre förutsättningar för ställföreträdare att utföra sina uppdrag på ett bra sätt, högre kvalitet i ställföreträdarnas och överförmyndarnas verksamhet, bättre styrning och tillsyn över landets ställföreträdare och överförmyndarverksamheter, effektivare beslutsfattande i ärenden om godmanskap och ökade förutsättningar för att över tid behålla det ideella inslaget i ställföreträdarsystemet.

Överförmyndarnämnden delar utredningens bedömning att förslagen som lämnas kan komma att stärka huvudmännens ställning till viss del. Bedömningen är dock att förslagen endast kommer att påverka marginellt då många förslag redan i princip praktiseras. Möjligheten att vitesförelägga ställföreträdare att inkomma med handlingar och möjligheten att pröva utlämnande av handlingar till nära anhöriga är dock viktiga förslag som får en reell betydelse.

Utredningens förslag och dess påverkan på ställföreträdare bedöms av nämnden även få en marginell förbättring då många av förslagen redan praktiseras. Förslag gällande möjligheten att lämna sitt uppdrag utan alltför lång tid är bra men utan en ersättare får förslaget ingen verklig verkan.

Rekryteringen av lämpliga ställföreträdare är den största utmaningen som överförmyndarverksamheten har, enligt nämnden. Många av förslagen upplevs som positiva dock är utmaningen *hur* -när det inte finns en ställföreträdare.

Digitaliseringen är ett viktigt område som är eftersatt inom överförmyndarverksamheten och det är angeläget att komma tillrätta med detta. Nämnden ser positivt på de förslag som utredningen har lämnat gällande digitalisering och register.

Förslag med huvudmannen i fokus, ökat hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande.

Utredningens förslag:

Ställföreträdare ska beakta huvudmannens vilja eller förmodade inställning när uppdraget utförs.

Huvudmannens medel ska i skälig omfattning även användas för hans eller hennes välbefinnande, utöver uppehälle, utbildning och nytta i övrigt.

Ett godmanskap ska upphöra om huvudmannen inte längre samtycker, i de fall samtycke är en förutsättning för att anordna godmanskap.

Överförmyndarnämnden Mitt tillstyrker utredningens förslag. Nämndens uppfattning är att förslagen förtydligar den lagstiftning som redan finns idag.

Avseende huvudmannens samtycke så är det en aspekt som behöver förtydligas. I vissa fall kan huvudmannen uttrycka att hen önskar ett godmanskap men i praktiken motverkar gode mannen och förhindrar hen att utföra sitt uppdrag. Nämnden hade gärna sett att utredningen tydliggjort att samtycket inte bara ska vara teoretiskt utan även reellt.

Huvudmannens och de anhörigas insyn i ställföreträdarens verksamhet

Utredningens förslag:

Gode män och förvaltare ska hålla huvudmannen löpande informerad om uppdraget om det inte finns särskilda skäl emot det. Även förordade förmyndare till barn som har fyllt 16 år ska ha denna skyldighet. Ställföreträdaren ska årligen redovisa att hen har fullgjort sin informationsskyldighet i årsberättelsen som ska lämnas in till överförmyndarnämnden.

Efter varje genomförd granskning av en ställföreträdarens verksamhet ska överförmyndaren underrätta huvudmannen om att granskningen har genomförts och resultatet av granskningen.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag rörande informationskravet för ställföreträdaren. Det är bra att förslaget lämnar möjlighet till undantag. Avseende underrättelsen av ställföreträdarens verksamhet till huvudmannen anser nämnden att det kan finnas skäl att se över om det ska finnas möjlighet till undantag i särskilda fall.

Skyddet för känsliga uppgifter om huvudmannen

Utredningens förslag:

Rätten för huvudmannens anhöriga att ta del av handlingar som finns hos överförmyndaren ska begränsas i vissa fall. En handling ska inte lämnas ut till den anhöriga om det med hänsyn till huvudmannens intresse finns särskilda skäl emot det.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Nämndens uppfattning att uppgifter om ställföreträdaren i vissa fall bör skyddas och inte lämnas ut. Således bör undantaget även inkludera ställföreträdare.

Utredningens förslag: Uppgifter i ärenden enligt lagen om framtidsfullmakter ska kunna omfattas av sekretess

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

Huvudmannens möjligheter att få information och stöd från överförmyndaren.

Utredningens förslag:

Det ska tas in en bestämmelse i förmyndarskapsförordningen som erinrar om att överförmyndaren är skyldig att hjälpa enskilda inom ramen för den serviceskyldighet som myndigheten har enligt förvaltningslagen.

Det ska bli tydligare för huvudmän vad ställföreträdarskap innebär. Överförmyndaren ska vara skyldig att lämna tydlig och anpassad information till huvudmannen.

Den nya centrala myndigheten som utredningen föreslår ska ansvara för att allmän information till huvudmän tas fram och tillgängliggörs. Materialet bör tas fram efter samråd med berörda myndigheter och intresseorganisationer.

Överförmyndarnämnden ställer sig frågande till behovet att i förmyndarskapsförordningen påpeka vad som framgår i förvaltningslagen gällande serviceskyldigheten för en myndighet.

Nämnden tillstyrker utredningens förslag rörande tydlig och anpassad information till huvudmän och att denna information tas fram av en central myndighet.

Klagomål mot ställföreträdare

Utredningens förslag:

Överförmyndaren ska informera huvudmannen att hen kan framställa klagomål mot sin ställföreträdare och hur klagomålet kan framställas.

Överförmyndaren tillstyrker utredningens förslag.

Huvudmannens möjligheter att få ersättning för ekonomisk skada.

Utredningens förslag:

Överförmyndaren ska vara skyldig att anmäla till allmän åklagare om att en förmyndare, god man eller förvaltare kan misstänkas för att ha begått brott mot

sin huvudman som för vilket fängelse är föreskrivet och som har samband med verksamheten.

Överförmyndarnämnden tillstyrker förslaget.

Utredningens förslag:

När en ny ställföreträdare utses för en huvudman och det förväntas av ställföreträdaren att hen ska vida åtgärder för att säkra huvudmannens rätt till ersättning från en tidigare ställföreträdare, ska detta vara tydligt för den ställföreträdare som utses. Hen ska ha de kvalifikationer som sådana uppgifter kräver och det kan finnas skäl att förorda en anställd ställföreträdare för uppgiften.

Överförmyndarnämnden avstyrker förslaget då det innebär att överförmyndaren ska instruera en ställföreträdande att vida vissa åtgärder. Detta ryms inte inom överförmyndarens befogenheter.

Utredningens förslag:

Det bör på sikt bli obligatoriskt för ställföreträdare att ha ett försäkringsskydd när de utöver sina uppdrag. För närvarande finns det emellertid inte försättningar att föreslå en sådan ordning.

På sikt ska det finnas försäkringar för huvudmän mot ekonomisk skada som orsakas av ställföreträdaren

Kommunen bör inte ansvara för att ställföreträdare är försäkrade när de utför sitt uppdrag.

Överförmyndarnämnden delar utredningens uppfattning rörande en obligatorisk försäkring för ställföreträdare. Nämnden anser att det är beklagligt att det i dag inte finns förutsättningar för förslaget. Ställföreträdare har ett mycket utsatt uppdrag och genom en försäkring kan ställföreträdare känna sig tryggare i sitt uppdrag.

Ställföreträdarens uppdrag och ramarna för det.

Utredningens förslag:

Uppdraget som god man eller förvaltare ska avgränsas till begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter. Ställföreträdarens uppgift ska vara att, inom ramen för sitt förordande, se till att huvudmannens intresse i sådana angelägenheter tas hand om. I ställföreträdarens uppdrag ska ingå att bevaka huvudmannens rätt i de angelägenheter som uppdraget omfattar.

Överförmyndaren ska informera ställföreträdaren om vilka uppgifter som uppdraget förväntas omfatta.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Begreppen behöver ses över för att vara med ändamålsenliga. Informationskravet bör förtydligas så det framgår att det informationskravet endast omfattar överförmyndarens kännedom utifrån befintlig akt och den information som överförmyndaren kan lämna ut med hänsyn till sekretessen i det enskilda ärendet.

Utredningens förslag:

Det ska bli tydligare i lagstiftningen att godmanskap inte ska anordnas om den enskilde bedöms kunna få hjälp genom mindre ingripande åtgärd.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

Utbildning för ställföreträdare

Utredningens förslag:

En introduktionsutbildning på nationell nivå ska tas fram. Den nya myndigheten ska ansvara för att ta fram en sådan enhetlig introduktionsutbildning. Myndigheten ska även ha i uppgift att kartlägga vilka utbildningar för ställföreträdare som finns i dag och se till att kompletterandefördjupade utbildningar tas fram där det finns behov. För att en hög kvalitet ska säkerställas bör innehållet i utbildningarna tas fram efter samråd med kommunerna samt med berörda myndigheter och organisationer.

Introduktionsutbildningen ska vara obligatorisk för gode män enligt 11 kap. 4 § och förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Innan en sådan ställföreträdare utses ska han eller hon genomföra introduktionsutbildningen. Överförmyndaren eller rätten får om det finns särskilda skäl medge att utbildningen får genomföras vid ett senare tillfälle, dock inte senare än inom tre månader från dagen för förordnandet..

Överförmyndaren ska ansvara för att de som vill bli ställföreträdare genomgår introduktionsutbildningen och att de utifrån sina behov och uppdrag erbjuds fördjupad utbildning. En bestämmelse om detta tas in i 19 kap. 18 § föräldrabalken.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Nämnden anser att det är viktigt att utbildningen är kvalitetssäkrad och att utbildningen tas fram på nationell nivå.

Stöd till ställföreträdare

Utredningens förslag:

Ett enhetligt stödmaterial för ställföreträdare ska tas fram. Den nya myndigheten som vi föreslår i avsnitt 23 ska ansvara för att ta fram sådant material som är till stöd för ställföreträdarna, t.ex. allmänna råd, informationsmaterial och annat metodstöd. Materialet bör tas fram efter samråd med kommunerna samt med berörda myndigheter och intresseorganisationer.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Nämnden ser positivt på att materialet tas fram på nationell nivå.

När ställföreträdaren vill avsluta sitt uppdrag och när ställföreträdaren avlider

Utredningens förslag:

När en god man eller förvaltare begär sitt entledigande ska överförmyndaren förordna en ny ställföreträdare så snart som möjligt, om ställföreträdarskapet ska fortsätta.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. I praktiken torde dock inte innebära någon förändring i praktiken då överförmyndaren redan strävar att ersätta en ställföreträdare så snart som möjligt. Utmaningen består i rekryteringen, dvs att hitta en ideell person som är villig att åta sig uppdraget, inte handläggningen i sig.

Professionella ställföreträdare

Utredningens förslag:

Det ska framgå av lagstiftningen att en person som inom ramen för sin anställning tar sig an uppdrag som god man eller förvaltare endast får förordnas om det är nödvändigt på grund av uppdragets svårighetsgrad eller om det annars finns särskilda skäl med hänsyn till den enskildes intressen. En sådan ställföreträdare ska även kunna förordnas interimistiskt, till dess att ett slutligt beslut fattas. Tills vidare ska samma regler gälla för anställda ställföreträdare som för andra.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag gällande den lagstadgade möjligheten för professionella ställföreträdare. Nämnden anser dock att utredningens förslag är otillräckligt. Nämnden ställer sig frågande till att systemet med ställföreträdare ska utgå från, och bygga på det ideella engagemanget. Nämnden kan se att systemet är otillräckligt och innebär negativa konsekvenser för huvudmän och ställföreträdare.

Svårigheterna att rekrytera ideella ställföreträdare innebär att även huvudmän som inte uppfyller utredningens förslag, får i dag vänta på en ställföreträdare. Utifrån utredningens förslag skulle svårare uppdrag få en förtur framför teoretiskt enklare uppdrag.

Överförmyndarnämnden ser att det finns behov att i vissa fall kunna förordna en juridisk person. I uppdrag där det finns risk för hot och våld kan en grupp ställföreträdare behöva utses. Således anser nämnden att frågan behöver ses över utifrån huvudmännens behov och ställföreträdarnas behov.

Ställföreträdarens redovisning och överförmyndarens tillsyn

Utredningens förslag:

Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare ska vara skyldiga att i en årsberättelse redogöra för vad som skett under året beträffande huvudmannens personliga och ekonomiska angelägenheter. Vid uppdragets slut ska ställföreträdaren lämna en slutberättelse med motsvarande innehåll. Årsberättelsen och slutberättelsen ska lämnas på heder och samvete.

Överförmyndaren ska ha rätt att vid vite förelägga ställföreträdaren att ge in årsberättelsen och slutberättelsen.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

Utredningens förslag:

Möjligheten att befria ställföreträdare från skyldigheten att lämna en årsräkning eller sluträkning ska tas bort. Det ska inte heller vara möjligt att befria ställföreträdare från skyldigheten att lämna en årsberättelse eller en slutberättelse

Överförmyndarnämnden avstyrker utredningens förslag. Nämnden anser att möjligheten att befria ställföreträdare är ett viktigt verktyg när det uppenbarligen är obehövligt att en räkning upprättas och lämnas in. Förslaget skulle innebära onödig administration. Ett möjligt sätt att hantera befrielse är att beslut om befrielse kan vara tidsbegränsat.

Överförmyndarnämnden skulle vilja att möjligheten att befria utökas och även innefatta förteckning i vissa särskilda fall. Exempelvis i de fall en maka eller make förordnas som ställföreträdare och huvudmannen avlider inom ett dygn efter beslutet.

Utredningens förslag:

Möjligheten att besluta om en förenklad årsräkning eller sluträkning ska finnas kvar. Till skillnad från i dag ska det dock inte krävas att det finns särskilda skäl för ett sådant beslut. Det ska räcka att det är tillräckligt med en redovisning i förenklad form. Överförmyndaren ska också ha möjlighet att besluta om en förenklad årsberättelse eller slutberättelse

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om ställföreträdarens redovisning.

Vid tillsynen ska överförmyndaren se till att ställföreträdaren utövar sitt uppdrag i enlighet med huvudmannens bästa.

Överförmyndaren ska vara skyldig att vid tillsynen granska ställföreträdarens årsberättelse och slutberättelse

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om överförmyndarens tillsyn

Ställföreträdare ska vara skyldiga att lämna över de handlingar om sin verksamhet som överförmyndaren begär, utöver de upplysningar som ställföreträdare i dag är skyldiga att lämna.

Överförmyndaren ska ha rätt att förelägga ställföreträdare att lämna handlingar eller upplysningar om sin verksamhet. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite

Överförmyndaren ska ha rätt att hämta in de uppgifter som behövs för tillsynsverksamheten även från försäkringsbolag och inkassoföretag.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

Granskning inom rimlig tid

Utredningens förslag:

Årsräkningen ska även fortsättningsvis ges in till överförmyndaren senast den sista februari.

Överförmyndarnämnden hade med fördel sett att möjligheten till att lämna årsräkningar för brutna räkenskapsår. De utmaningar som utredningen pekar på hanteras till viss del redan av ställföreträdare och överförmyndaren gällande sluträkningar. Nämndens bedömning är att fördelarna med brutna räkenskapsår väger upp nackdelarna.

Utredningens förslag:

Det ska införas en bestämmelse om att överförmyndaren ska granska årsräkningen senast inom sex månader från det att den har getts in. Överförmyndaren ska vara skyldig att underrätta ställföreträdaren om granskningen bedöms bli försenad. I underrättelsen ska överförmyndaren redovisa anledningen till förseningen och ange en tid för när granskningen bedöms vara klar. Samma krav ska gälla för granskningen av den sluträkning som ställföreträdaren ska ge in till överförmyndaren när uppdraget upphört. Även granskningen av den årsberättelse och slutberättelse som vi föreslår ska omfattas av kravet.

Överförmyndarnämnden ställer sig positiv till förslaget.

Arvode och kostnadsersättning till ställföreträdare

Utredningens förslag:

Reglerna om arvode bör i nuläget inte ändras.

Det ska framgå av lagstiftningen att överförmyndaren, utan att ställföreträdaren visar underlag, får bevilja ställföreträdaren ersättning för utgifter som varit nödvändiga vid uppdragets fullgörande med ett belopp som årligen motsvarar högst två procent av prisbasbeloppet

Överförmyndarnämnden anser att taxor är en intressant idé som skulle medföra en förutsägbarhet och en likhet för ställföreträdare oavsett i vilken kommun ställföreträdaren har ett uppdrag. Nämnden ser att det finns utmaningar i nuvarande regler om arvode i de fall huvudmannen har stora skulder eller i de fall ett uppdrag upphör. Ställföreträdaren kan i dessa fall ha stora svårigheter att få ut sitt arvode från den före detta huvudmannen eller ett eventuellt dödsbo. Detta kan medföra oro och missnöje hos ställföreträdare och skapar en negativ upplevelse av uppdraget och i längden svårigheter att rekrytera nya ställföreträdare.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag gällande en schablonersättning.

Kompetens och kvalitet i överförmyndarverksamheten

Utredningens förslag:

Det ska tydliggöras i lagstiftningen att den som utses som ledamot i en överförmyndarnämnd eller ersättare ska vara lämplig för uppdraget. Han eller hon ska genomgå en introduktion inför uppdraget. Motsvarande ska gälla för överförmyndare och deras ersättare, om ensam överförmyndare även

fortsättningsvis blir en möjlig organisationsform för överförmyndarverksamheten

Det ska framgå av lag att varje överförmyndarnämnd ska bedrivas med god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Uppgifterna ska utföras av personer med lämplig utbildning och erfarenhet. Varje överförmyndarnämnd ska vidare se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom verksamhetsområdet. Motsvarande ska gälla för överförmyndares verksamhet, om ensam överförmyndare även fortsättningsvis blir möjlig som organisationsform.

Den nya myndigheten ska ansvara för att en sådan introduktion som avses i första punkten tas fram. Myndigheten ska också sammanställa vilka utbildningar som finns på området och kartlägga om det finns behov av ytterligare utbildning.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Nämnden anser att det är viktigt med en grundförståelse för överförmyndarverksamheten för att kunna ta ansvar över verksamheten. Nämnden ställer sig vidare positiv att introduktionen tas fram nationellt.

Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

Utredningens förslag:

En överförmyndarnämnd eller en gemensam överförmyndarnämnd ska vara den obligatoriska organisationsformen för överförmyndarverksamheterna.

Om ensam överförmyndare även fortsättningsvis ska vara en möjlig organisationsform för överförmyndarverksamheten ska kommuner få frihet att under löpande mandatperiod inrätta en överförmyndarnämnd eller ingå i en gemensam nämnd med flera kommuner, vilket inte är möjligt i dag.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag gällande nämnd som obligatorisk organisationsform. Nämndens bedömning är att en nämnd kan medföra en större rättssäkerhet, trygghet och minskad sårbarhet vid exempelvis frågor om jäv.

Delegering av beslutanderätt i överförmyndarverksamheten

Utredningens förslag:

Det ska finnas en generell möjlighet för överförmyndarnämnder att delegera beslutanderätt i brådskande fall. Nämnden ska få uppdra åt ordföranden eller en

annan ledamot att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

En ökad beslutanderätt för överförmyndaren

Utredningens förslag:

Beslutanderätt i ärenden om anordnande, jämkning och upphörande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken ska flyttas från domstol till överförmyndaren på så sätt att ärendena som utgångspunkt ska prövas av överförmyndaren. Om någon som är behörig att yttra sig i ärendet motsätter sig anordnande, jämkning eller upphörande ska överförmyndaren överlämna ärendet till rätten för prövning. Detta innebär att handläggningen i dessa ärenden alltid ska inledas hos överförmyndaren.

I ärenden där överförmyndaren är behörig att fatta beslut om anordnande och jämkning av godmanskap ska myndigheten få besluta interimistiskt i frågorna.

Överförmyndarens beslut ska kunna överklagas till tingsrätten.

Bestämmelsen i 11 kap. 17 § föräldrabalken om rättens skyldighet att i vissa fall inhämta läkarintyg och annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd ska även gälla för handläggningen hos överförmyndaren. Det ska också göras andra ändringar i handlägningsreglerna i 11 kap. föräldrabalken, som en följd av att överförmyndaren får beslutanderätt i ärenden om godmanskap.

Ärenden om anordnande, jämkning och upphörande av förvaltare bör även fortsättningsvis prövas i domstol. Detsamma bör gälla ärenden om entledigande av en ställföreträdare som begär att få lämna uppdraget innan en ny god man eller förvaltare har utsetts..

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Förslaget att nämndens behöver anställa ytterligare personal för att kunna hantera ytterligare ärendemängd. I förslaget framgår att kommunerna ska kompenseras genom generella stadsbidrag. Nämnden anser att överförmyndarnämnden ska kompenseras genom riktade bidrag, inte genom generella bidrag. Detta för att säkerställa att överförmyndaren får bra förutsättningar att ställa i sin organisation inför förändringen.

Ett centralt organ

Utredningens förslag:

Länsstyrelserna bör även fortsättningsvis ansvara för den löpande tillsynen över överförmyndare och överförmyndarnämnder samt den löpande tillsynsvägledningen för dem

Länsstyrelserna bör i nuläget inte få ytterligare tillsynsverktyg eller sanktionsmöjligheter vid tillsynen över överförmyndares verksamhet.

Överförmyndarnämnden avstyrker utredningens förslag. Nämndens uppfattning är att tillsynen av överförmyndarområdet till viss del bortprioriteras bland länsstyrelsens många uppdrag och länsstyrelsens möjligheter att ge nämnden det stöd och vägledning som behövs är begränsad. I det fall länsstyrelsen fortsatt ska utöva tillsyn inom området är nämndens bedömning att tillsynen ska koncentreras ytterligare, till färre länsstyrelser. Detta för att länsstyrelsen kan prioritera överförmyndarverksamheten och ge det stöd som efterfrågas. Överförmyndarnämndens anser organiserandet av överförmyndarverksamheten med en statlig myndighet, med ett huvudansvar på området, länsstyrelsen som tillsynsmyndighet över överförmyndaren och överförmyndaren i sin tur en kommunal tillsynsmyndighet kan upplevas märkligt .

Utredningens förslag:

Ett centralt organ ska få ett huvudansvar på området.

Regeringen ska inrätta en ny statlig myndighet med ett övergripande ansvar på området.

Inom myndigheten ska det inrättas ett forum för samverkan med representanter för kommunerna samt berörda länsstyrelser och intresseorganisationer

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Nämnden anser att förslaget är ett steg i rätt riktning för en samordnad styrning av området.

Statistik och nationellt ställföreträdarregister

Utredningens förslag:

Överförmyndarnas skyldighet att lämna statistik ska utökas med avseende på uppgifter om – handläggningstid i ärenden om ställföreträdarskap, – huvudmäns kön och ålder, samt – ställföreträdarens kön och ålder.

På något längre sikt, när en ny statlig myndighet har inrättats på området ska överförmyndarstatistiken ingå i den officiella statistiken. Den nya myndigheten ska då vara statistikansvarig myndighet om den officiella statistiken.

Det ska föras ett nationellt register över förordnade förmyndare, gode män och förvaltare samt över dem som har en sådan ställföreträdare.

En särskild registerförordning ska tas fram. I förordningen ska det finnas bestämmelser om bland annat innehållet i och övriga egenskaper hos registret samt om tillgången till registret.

I fråga om personuppgifter ska registret ha till ändamål att

- tillhandahålla den information som behövs för överförmyndares och
- lämna upplysningar till den som begär det om vem som är förordnad förmyndare, god man eller förvaltare för en enskild, på vilken grund ställföreträdarskapet vilar och vad ställföreträdarskapet avser.

Den registeransvariga myndigheten ska för dessa ändamål få medge direktåtkomst till registret. Myndigheten ska se till att det inte uppkommer något intrång i de registrerades personliga integritet eller några risker från säkerhetssynpunkt. För dessa syften ska myndigheten i enskilda fall få ställa upp villkor för behandlingen av personuppgifter.

Det nationella ställföreträdarregistret ska innehålla uppgifter om förordnade förmyndare, gode män enligt 11 kap. 1–4 §§ föräldrabalken, förvaltare och gode män enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Registret ska också innehålla uppgifter om de som har en sådan ställföreträdare. Följande uppgifter ska framgå av registret:

1. Namn och personnummer eller samordningsnummer för den som har en sådan ställföreträdare,
2. namn och personnummer eller samordningsnummer för den som är förordnad som sådan ställföreträdare,
3. datum för förordnandet samt för ändringar i förordnandet och för förordnandets upphörande,
4. den lagliga grunden för förordnandet och
5. förordnandets omfattning

Skyldigheten för överförmyndare att föra egna register bör finnas kvar.

Överförmyndares skyldighet att lämna registerutdrag enligt 11 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) ska tas bort.

Sällföreträdarregistret ska föras av den nya myndigheten. Myndigheten ska också vara personuppgiftsansvarig för registret.

Det ska införas en skyldighet för överförmyndare och domstolar att underrätta den registeransvariga myndigheten om sådana beslut om förmynderskap, godmanskap och förvaltarskap som ska ingå i registret. • Överförmyndaren ska underrätta registermyndigheten om slutliga beslut. Överförmyndaren ska också underrätta myndigheten om interimistiska beslut, dock inte om beslutet innebär att ett tidigare avgörande fortfarande ska gälla. Underrättelsen ska expedieras samma dag som beslutet fattas. En bestämmelse om detta ska tas in i den registerförordning som enligt förslaget i avsnitt 25.7.1 ska tas fram på området. • Tingsrätten ska ha motsvarande skyldighet att samma dag underrätta registermyndigheten om sina slutliga och interimistiska beslut. Skyldigheten ska tas in i förordningen (1949:661) om skyldighet för domstol att lämna uppgifter i mål och ärenden enligt föräldrabalken, m.m.

Högre rätt ska också underrätta registermyndigheten om sina beslut. 10 § andra stycket i 1949 års förordning ska anpassas för att även

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag.

Frågor om digitalisering

Utredningens förslag:

Reglerna i 16 kap. 4 och 5 §§ föräldrabalken ska utformas teknikneutralt. Kravet på att en anteckning om en verkställd granskning eller anmärkning ska göras på den granskande handlingen ska därför tas bort. Dokumentationen av en verkställd granskning eller anmärkning ska i stället kunna göras på ett annat sätt i akten.

Reglerna i 2 § förmynderskapsförordningen (1995:379) ska utformas teknikneutralt på så sätt att termen kopia ska ersättas med exemplar

En uppgift för den nya myndigheten ska vara att svara för styrning och samordning av den digitala utvecklingen på området.

En framtidsfullmakt ska kunna undertecknas elektroniskt av fullmaktsgivaren och vittnena. Om en framtidsfullmakt skrivs under elektroniskt, ska det göras med en avancerad elektronisk underskrift. En bestämmelse om detta ska tas in i en ny paragraf, 4 a § lagen (2017:310) om framtidsfullmakter.

Överförmyndarnämnden tillstyrker utredningens förslag. Digitaliseringen av överförmyndarverksamheten är angelägen. Det är positivt att ansvar för styrningen och samordningen sker nationellt. Nämnden delar utredningens

uppfattning att det är angeläget att samhällsaktörer som tillhandahåller digitala tjänster tar fram anpassade tjänster för ställföreträdare.

Ställföreträdare för ensamkommande barn

Utredningens förslag:

För att säkerställa att en god man förordnas för ensamkommande barn, oavsett om barnet söker uppehållstillstånd i Sverige eller inte, ska ett tillägg göras i 2 § första stycket lagen om god man för ensamkommande barn (2005:429).

Det ska framgå av lagen att socialnämnden skyndsamt ska ansöka om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare när barnet har fått uppehållstillstånd i Sverige.

Innan en överförmyndare skickar en akt till en annan överförmyndare som ska överta tillsynen av ett ställföreträdarskap ska den överlämnande överförmyndaren ha konstaterat att förhållandena har ändrats. Detta ska förtydligas.

Överförmyndaren tillstyrker utredningens förslag.

§ 147 Ställföreträdarutredningen - remiss

(ÖN-2021-00043-7)

Beslut

Överförmyndarnämnden Mitt beslutar

att anta förvaltningens förslag till remissvar som sitt eget samt

att överlämna remissvaret till Justitiedepartementet

Beslutsunderlag

Remiss Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36) ÖN-
2021-00043-8
